

Varuskunta keskellä kylää - Hyrylä muutoksessa

Ilmatorjuntamuseo

VALOKUVANÄYTTELY

Kuva 1: Näkymä nykyisen Tuusulan keskustan suuntaan vuonna 1897, keskellä oleva vaalea rakennus on nro 10, joka on jäljellä ainoana venäläisen ajan säilyneenä varuskunnan puurakennuksena. Kuvaaja: K.A. Katajisto. Kuva: Tuusulan museo.

Varuskunta keskellä kylää - Hyrylä muutoksessa

VALOKUVANÄYTTELY ILMATORJUNTAMUSEOLLA 2023

Hyrylä oli tavallinen maalaiskylä 1800-luvun puoliväliin asti. Monista muista kylistä Hyrylä erottui siinä, että se sijaitsi liikenteellisesti keskeisessä paikassa ajan merkittävien valtamaanteiden risteyksessä.

Krimin sodan aikana (1854– 1856) Hyrylään rakennettiin sotilassairaala ja makasiineja. Syntyi neljä miehistökasarmia yhteensä 700 miehelle. Rakennettiin myös keittiö, sauna, kaivo, jääkellari ja ruumishuone.

Vuonna 1863 sotilassairaalan paikalle perustettiin varuskunta. Varuskunnan ensimmäinen rakennusvaiheen rakennukset olivat puisia. Niistä on jäljellä enää Tuusulanväylän varressa oleva rakennus 10, joka rakennettiin vuonna 1862.

1900-luvun alussa varuskunnan rakennuskantaa

täydennettiin tiilisillä rakennuksilla. Niistä komein oli näyttävästi mäen päällä sijaitseva ortodoksinen varuskuntakirkko (1900–1958). Tiilirakennuskaudelta on jäljellä kymmenen rakennusta.

Varuskunnan myötä Hyrylän asukasmäärä kasvoi ja väestön elinkeinorakenne laajeni. Varuskunnan liepeille syntyi yhteisö, jossa oli kauppiaita ja käsityöläisiä eri puolilta laajaa keisarikuntaa. He tarjosivat palveluksiaan pääasiassa varuskunnalle ja sen väelle. Myös monet venäläisistä upseereista perheineen jäivät asumaan alueelle eläkkeelle jäätyään.

Hyrylän varuskunta oli jo venäläisten aikana 1800-luvun loppupuolelta lähtien tykistövaruskunta. Hevosvetoinen tykistö tarvitsi paljon talli- ja hallitilaa. Puurakenteisia talleja ja tykkihalleja oli monessa rivissä nykyisen Monion paikkeilla. Upseerien hevosten tiliestä rakennettu talli on vielä jäljellä uuden lukiorakennuksen vieressä.

Itsenäisen Suomen varuskunta

Kun Suomi itsenäistyi, jatkui toiminta venäläisten rakentamissa tiloissa suomalaisena tykistövaruskuntana. Ensimmäinen itsenäisyyden aikana rakennettu kasarmirakennus oli 1952 valmistunut Olympiakasarmi. Rakentamisen ja toiminnan painopiste muuttui Järvenpääntien, nykyisen Tuusulanväylän, itäpuolelle. Hyrylän keskustassa oleva rakennuskanta alkoi olla vanhanaikaista sekä myös tarpeetonta.

Varuskunnan henkilökunnan asunto-olot paranasivat, kun ylös mäelle valmistui viisi kerrostaloa 1950–60-luvun taitteessa. Punatiilitet kerrostalot valmistuivat 1960-luvulla mäen alle. Uusissa asunnoissa oli keskuslämmitys, juokseva vesi ja omat kylpyhuoneet.

Kenttätykistö väistyi Hyrylästä vuonna 1957 ja tilalle tuli Helsingin Ilmatorjuntarykmentti, joka oli sitten Hyrylän varuskunnan isäntänä loppuun saakka. Viiden vuosikymmenen aikana Hyrylässä koulutettiin lähes 50 000 asevelvollista ilmatorjunnan tehtäviin. Helsingin Ilmatorjuntarykmentin lähdön jälkeen Hyrylän alue siirtyi Helsingin varuskunnan alaisuuteen ja siellä toimi kymmenen vuoden ajan Puolustusvoimien kansainvälinen keskus, joka muutti Santahaminan vuonna 2015.

Hyrylän keskustan kehitys vauhtiin

Tuusulan kunta ja puolustusvoimat tekivät 1965 vaihtokauppoja, joissa kunta sai Hyrylän keskustassa Järvenpääntien ja vanhan Hämeentien välisellä kiilamaisella alueella olevat maat ja puolustusvoimat puolestaan alueita Järvenpääntien itäpuolelta harjoitusmaastoiksi.

Maanvaihdot kiihdyttivät Hyrylän kehittymistä Tuusulan hallinnolliseksi kuntakeskukseksi. Entisille varuskunnan maille rakennettiin seurakuntakeskus (1967–2013) ja Suomen ensimmäinen terveyskeskus (1970). Pian se sai seurakseen kunnantalon (1980–2023), Hyrylän ostoskeskuksen (1983) ja nykyisen kirjastotalon, jossa toimi alkuun kauppa ja sotilasläänin esikunta. Rakentaminen muutti Tuusulan painopistettä, kun palveluita siirtyi Kirkonkylästä Hyrylään. Se muutti myös Hyrylän keskustan painopistettä Kauppap tien alkupäästä pohjoisemmaksi.

Varusmieskoulutusta antavan joukko-osaston siirtyminen toisaalle vuonna 2006 vaikutti kuntaan monella tavalla. Iso työnantaja oli poissa, mutta toisaalta keskustan tuntumassa vapautui

paljon alueita rakentamiseen. Tuusulan kunta osti varuskunnan vanhoja alueita vuonna 2008, osa jäi Senaatti-kiinteistöjen omistukseen. Kunnan keskuskeittiö muutti varuskunnan entiseen ruokalarakennukseen jo 2010-luvulla. Uusi seurakuntakeskus kunnostettiin entiseen Ilmatorjuntakouluun ja vihittiin käyttöön 6.1.2018.

Asuntorakentaminen varuskunnan entisissä harjoitusmaastoissa käynnistyi toden teolla vuoden 2020 asuntomessuista, jotka pidettiin Puustelinnimetsässä. Syksyllä 2023 käynnistyy toiminta uudessa lukio ja kulttuuritalo Moniossa.

Nyt kehitys Hyrylässä jatkuu kiivaana. Maisema muuttuu, kun uusia asuntoja ja palveluja rakennetaan niin Hyrylän vanhan keskustan puolelle kuin Rykmentinpuiston alueelle. Jatkuvasti muutuvaan kylämaisemaan jää kuitenkin rikkautena rakennuksiin näkyviin sotilashistoriaa kertoen tarinoita, jotka ovat peräisin kolmen valtakauden, ruotsalaisen, venäläisen ja Suomen itsenäisyyden ajalta.

**Jaana Koskenranta,
Tuusulan museo**

Työryhmä:

Esa Kelloniemi, Ilmatorjuntamuseo
Jaana Koskenranta, Tuusulan museo
Pekka Käyhkö, syntynyt ja kasvanut Hyrylän varuskunnassa
Eero Lehtinen, syntynyt ja kasvanut Hyrylän varuskunnassa
Severi Pihlainen, Ilmatorjuntamuseo
Sari Rinne, Sari Rinne Graafinen Suunnittelu

Kuvalähteet

(virtuaalinäyttely ja paperikuvanäyttely):

Kuvalähteet
(virtuaalinäyttely ja paperikuvanäyttely):
Arkkitehtuurimuseon kokoelmat
Ilmatorjuntamuseon arkistot
Kansatieteelliset arkistot, Museovirasto
Keravan Museotoimi
Koivisto, Timo omat valokuvat
Käyhkö, Pekka henkilökohtaiset arkistot
Lehtinen, Eero omat ja
veljensä Antin (k 1966) valokuvat
Nybäck, Reijo valokuvakokoelmat
Pärssinen, Erkki omat valokuvat
Saarinen, Hannu omat valokuvat
Siimes, Alexey omat valokuvat
Kelloniemi, Esa omat valokuvat
Sotamuseon arkistot
Topografikunta
Tuusulan Museon kokoelmat

Kuva 2:

Hyrylän varuskunnan venäläisiä sotilaita sisäkköjen, keittäjättärien ja lääkintämiehen kanssa ryhmäpotretissa 1800-1900-luvun taitteessa. Kuvaaja: Tuntematon. Kuva: Reijo Nybäckin kokoelmat.

Kuva 3:

Näkymä kirkonmäelle 1900-luvun alussa. Mäen päällä näkyy 1900-luvun alussa rakennettu venäläisen varuskunnan ortodoksinen kirkko. Kirkko purettiin 1958. Keskellä vasemmalla nykyinen Ravintola Kerho, joka oli aliupseerien asuintalo 1960-luvulle saakka. Myöhemmin rakennus oli upseerikerhona ja lopuksi varuskuntakerhona. Venäläinen koulu näkyy kirkon oikealla puolella. Talo toimi myöhemmin aliupseerikerhona ennen tuhoutumistaan tulipalossa 1970-luvulla. Kuva: Tuusulan museo.

Kuva 4:

Näkymä kirkonmäelle 1900-luvun alussa. Kuva on otettu nykyisen esikuntapuiston suunnasta ennen tiilikasarmien rakentamista. Kirkon etupuolella näkyy rakennus 10. Kuva: Tuusulan Museo.

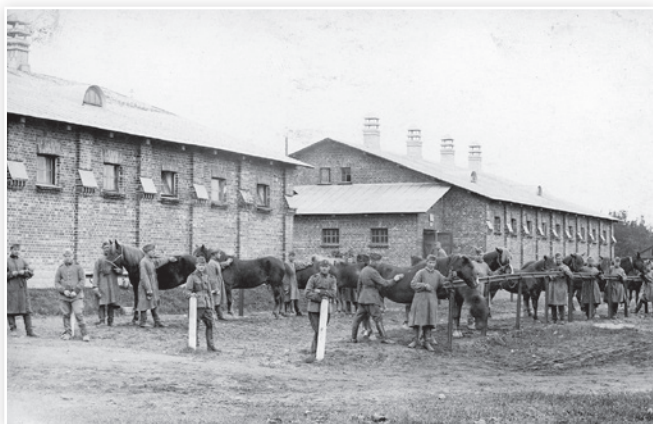
Kuva 5:

Tuusulan kasarmit itsenäisyytemme alkuaikoina talven 1917 tai 1918 aikana. Kuvaaja: Tunttematon Kuva: Reijo Nybäckin kokoelmat.

Kuva 6:

Tykistön aikaa, 1920 luku. Valokuva nykyisen ravintola Kerhon parkkipaikan kohdalta. Taustalla Monion tontille jääneet yhä olemassa olevat kengityspaja ja oikealla leipomorakennus, myöhempi sairaala. Takana näkyvät rakennukset 29, 27 ja 12. Kuva: Sotamuseo.

Kuva 7:

Näkymä tiilisten kasarmirakennusten sisäpihalta 1920-luvulta. Kenttätykistörykmentin hevosia talleina toimineiden rakennusten edustalla. Kuvaaja: Tunttematon. Kuva: Reijo Nybäckin kokoelmat.

Kuva 8:

Hyrylän leiripäiviltä
23-30.6.1926 otettu
valokuva.
Suojeluskuntamiehet
ja -pojat soppajonossa
ruokaa odottamassa.
Kuvaaja: Tuntematon
Kuva: Reijo Nybäckin
kokoelmat.

Kuva 9:

Näkymä kirkonmäeltä
varuskuntaan sellaisena
kuin se oli 1930-luvun
tilanteessa.
Etualalla halkopinoja.
Kuva: Antti Lehtinen
1959-1960.

Kuva 10:

Suojeluskuntien
tykistökoulun sotilaat
muodostelmassa
kasarmirakennuksen
edessä 1930-luvulla.
Kuvaaja: Tuntematon.
Kuva: Reijo Nybäckin
kokoelmat.

Kuva 11:

Näkymä venäläisen kirkon mäeltä varuskuntaan sellaisena kuin se oli 1930-luvun tilanteessa. Kuva 1950-luvulta. Etualalla on tallirakennuksia. Takana ylävasemmalla näkyy vanha 1970-luvulla puretun Tuusulan VPK:n tanssilavan "Letkun" vaalea katto, jonka edessä on Klaavolan talon 1980-luvulla purettu riipi. Kuva: Tuusulan Museo.

Kuva 12:

Näkymä nykyisen Järvenpääntien kohdalla rakennus 10 edessä noin vuonna 1938. Tilanteessa autosta on pudonnut hattu ja matkalaukku, joita on lähdetty poimimaan tieltä takaisin kyytiin. Kuva: Keravan Museotoimi.

Kuva 13:

Varuskunnan päävartiorakennus, kuva arviolta vuodelta 1934. Kuva: Tuusulan Museo.

Kuva 14:

Varuskunnan ja Tuusulan VPK:n palomiehiä Suuret Palokuntajuhlat -tapahtumassa. Vasemmalla näkyy rakennus 10 ja oikealla upseerien asuintalo. Nykyisin paikalla on Monion rakennus. Kuva on otettu vuosien 1934-1939 välillä. Kuvaaja: V. Paksujalka
Kuva: Tuusulan Museo.

Kuva 15:

Näkymä kirkonmäeltä karsamialueelle 1930-luvulta. Kuvan vasemmassa yläreunassa näkyy hyppyrämäki, joka sijaitsi nykyisen Rapsikanmäen käsityökeskuksen takana. Mäen alustulorinne oli jokipuistoon vievän tien toisella puolella. Kuvaaja: Tuntematon.
Kuva: Reijo Nybäckin kokoelmat.

Kuva 16:

Talvista Hyrylän keskustaa 1930-luvun asussaan. Kuvaaja: Tuntematon
Kuva: Reijo Nybäckin kokoelmat.

Kuva 17:

Olympiakasarmi vuonna 1960. Talo valmistui 1951 seuraavan vuoden Olympialaisia varten. Siihen oli tarkoitettu majoittaa neuvostoliittolaisia urheilijoita, mutta nämä menivätkin Tapiolaan. Kuva: Antti Lehtinen 1960.

Kuva 18:

Näkymä Vanhan upseerikerhon ja asuintalon kulmalta loppukesän iltana, nykyisen Taidekeskus kasarmien vierestä kuvattuna. Kuva: Antti Lehtinen 1959-1960.

Kuva 19:

Näkymä nykyisen Järvenpääntien kohdalta. Valokuva otettu rakennus 10:n ikkunasta. Linja-auton takana pääavartio, siitä oikealla on upseeriklubin rakennus nro 32. Kuva on otettu 1950-luvun alkupuolella. Kuva: Pekka Käyhkön kokoelmat.

Kuva 20:

Ruokalarakennus 1950-luvun lopulla. Nykyisin rakennuksessa on kunnan keskuskeittiö. Rakennuksen edessä Tuusulan tykistön vuonna 1957 paljastettu muistomerkki (tykki 120 K 78). Nykyinen seurakuntakeskus on rakennuksen vasemmalla puolella. Kuva: Sotamuseo.

Kuva 21:

Hyrylän keskusta-alue 1950-luvun puolivälissä. Keskellä ylhäällä oleva Olympiakasarmi on jo rakennettu, mutta ruokala (1955) ja keltaiset ylätalot (1957-1959) puuttuvat. Lippukentällä ylävasemmalla on myös vielä hevosurheiluun käytetty kilparata, joka hylättiin, kun tykistö hevosineen poistui Hyrylästä. Myös Ortodoksikirkko on vielä paikoillaan oikealla. Alavasemmalla näkyy Hyökkälän kylän keskusta, jossa sijaitsevat historialliset Klaavolan ja Klaavon talot sekä Saksan tilan päärakennus, eli nykyinen Ilmatorjuntamuseon alue ja Kapteenin Puustelli. Kuva: Topografikunta 1952.

Kuva 22:

Ohimarssi Hyrylän keskustassa nykyisen Kauppatien ja ostosraitin y-risteyksessä 1950-luvulla. Taustalla Hyrylän vanha Esso, poliisi Laineen talo ja Haikosen kirjakauppa nykyisen Mäntymäen talon naapurissa, joka jää kuvan vasemmalle puolelle. Kuva: Pekka Käyhkön kokoelmat.

Kuva 23:

Hyökkälään nousi
Klaavolan tilalta ostetuille
maille vuonna 1954
huippumoderni koulu.
Koulun suunnittelivat
arkkitehdit Viljo Revell
ja Osmo Sipari.
Kuva: Arkkitehtuurimuseon
kokoelmat.

Kuva 24:

Auto kiittää huimaa vauhtia
uudella Helsinki-Hyrylä
maantiellä kohti Hyrylää.
Takana siintää Niukkasen
mylly. Mylly sijaitsi nykyisen
McDonaldsin paikkeilla ja
purettiin vuonna 1993. Suo-
mi kaupungistui ja autoistui
1950-luvun lopulla ripeästi.
Kuva vuodelta 1957. Kuva:
Museoviraston kansantie-
teelliset kokoelmat.

Kuva 25:

Uudet kasarmirakennukset
nousevat 1960-luvun
alkupuolella.
Kuvaaja: Antti Lehtinen.

Kuva 26:

Päävartio ja Upseeriklubin talo. Autoteiden alle kadonnutta vanhaa Hyrylää idyllisimmillään. Kuvaaja: Antti Lehtinen 1960.

Kuva 27:

Ilmatorjunnan tykkimiehet harjoituksissa 1960-luvulla. Takana oikealla näkyy Klaavolan talo ja sen suuri pihakuusi. Kuva on otettu Hyrylän uimahallin parkkipaikan kohdalta. Kuva: Antti Lehtinen.

Kuva 28:

Kun uusi sotilaskoti valmistui, sai vanha sotilaskoti purkutuomion 1960-luvulla. Tällä hetkellä rakennuksen kohdalla sijaitsee terveyskeskuksen parkkipaikka. Kuvaaja: Antti Lehtinen.

Kuva 29:

Niukkanen mylly Hyrylän keskustan eteläpäässä. Kuva vuodelta 1963. Mylly sijaitsi nykyisen McDonaldsin kohdalla ja purettiin vuonna 1993. Kuva: Museoviraston kansatieteelliset valokuvakokoelmat.

Kuva 30:

Uusi sotilaskoti nousi Järvenpääntien itäpuolelle rakennetulle varuskunta-alueelle 1959-1960. Tämä rakennus purettiin vuonna 2020. Kuvaaja: Antti Lehtinen.

Kuva 31:

Ilmatorjuntamuseo avajaiskesän asussaan vuonna 1969. Museo oli muuttanut Ilmatorjuntakoulun mukana Santahaminasta Hyrylään 1963. Museo avattiin yleisölle 4.6.1969. Kuva: Eero Lehtinen.

Kuva 32:

Tuusulan VPK:n tanssipaikka Letkun viimeiset tanssit. Kuva: Eero Lehtinen 1972.

Kuva 33:

Kapteenin Puustelliin ja sen ympäristöön sijoitetun Ilmatorjuntamuseon naapuriin alkoi nousta Kalliopohjan asuinalue 1970-luvulla. Kulloontie Keravalle avattiin puolestaan vuonna 1974 liikenteelle. Kuva: Ilmatorjuntamuseon arkisto, kuvaus aika noin 1979.

Kuva 34:

Ilmatorjuntakoulu, nykyinen seurakuntakeskus, rakennettiin aivan 1980-luvun loppuvuosina. Kuva: Ilmatorjuntamuseon arkisto, kuvausajankohta 1990.

Kuva 35: Hyrylän uutta keskustaa yläilmoista. Etualalla vanha varuskuntasairaala ja Monio, taaempana Koskenmäkeä. Kuva syksyiltä 2022. Kuvaaja Alexey Siimes.

Kuva 36:

Muutoksen tuulet pyyhkivät Hyrylän maiseman yllä. Venäläisen kirkon asemesta näkymää hallitsemaan ovat nousseet Monion ylväät harjat. Kirkonmäen alle nousevat uudet kerrostalot. Monion ja uimahallin kainaloon on kuitenkin jäänyt pala vanhaa eli varuskunnan tiilirakennusvaiheen aikainen rakennus nro 22. Se toimi alkujaan ammusvarastona ja myöhemmin varastona sekä mm. lähi-ilmatorjuntaohjuksen simulaattorikoulutustilana. Kuvaaja: Esa Kelloniemi, 2023.

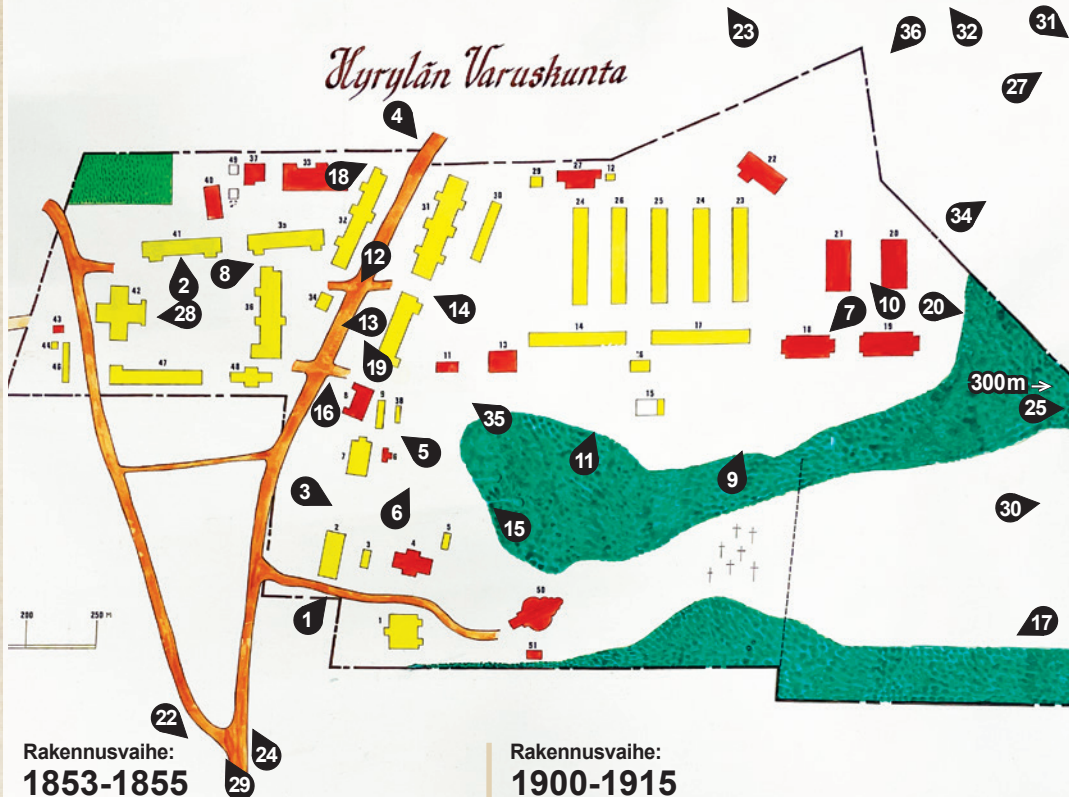

Varuskunta keskellä kylää - Hyrylä muutoksessa

VALOKUVANÄYTTELY
ILMATORJUNTAMUSEOLLA

Valokuvanäyttely lainattavissa
tapahtumaasi, kysy lisää museolta!

Hyrylän Varushunta

Rakennusvaihe: 1853-1855

Valm.aika

1858	42	Miehistöruokala
1858	46-48	Varasto- ja kasarmirakennukset
1862	10	Miehistökasarmi
1864	30	Ulkorakennus/vaja
1864	31	Upseerien asuintalo
1864	32	Venäläinen kirkko ja kasino
1864	34	Päävartio
1864	35	Miehistökasarmi
1864	41	Miehistökasarmi
1873	36	Alkujaan sairaala
1883	23	Tallirakennus (Peruskorjattu v.1941)
1883	24	Tallirakennus (Peruskorjattu v.1941)
1884	25	Tallirakennus
1885	14	Viljavarasto
1885	17	Tykkivaja
1885	26	Tallirakennus
1885	28	Tallirakennus

Lisäksi samalla vuosisadalla rakennettiin seuraavat rakennukset:

1890	2	Upseerien ja aliupseerien asuintalo
1890	3	Ulkorakennus
1895	29	Venäläisen tykistön komentajan ajokaluustovaja

Rakennusvaihe: 1900-1915

Valm.aika

1902	1	Venäläinen kansakoulu (myöh. Aliupseerikerho)
1903	50	Kreikkalaiskatolinen kirkko (purettiin v. 1958)
1903	51	Kirkonvartijan asunto
1904	43	Hapankaalikellari
1905	45	Miehistösauna (Tuusulanjoen ranta)
1907	4	Venäläisten upseerien asuintalo (nyk. Ravintola Kerho)
1914	13	Leipomo (myöh. Varuskuntasairaala)
1915	6	Perunakellari
1915	8	Ruokala
1915	11	Kengityspaja
1915	15	Sairastalli
1915	18	Tallirakennus
1915	19	Tallirakennus
1915	20	Kasarmirakennus (myöh. Ilmatorjuntapatteristojen esikunta)
1915	21	Kasarmirakennus (myöh. Rykmentin esikunta)
1915	22	Ammusvarasto
1915	27	Tallirakennus
1915	33	Sairaala, myöh esikunta, nyk. Taidekeskus Kasarmi
1915	37	Kulkutautisairaala
1915	39	Kellari
1915	40	Sauna

Ilmatorjuntamuseo

Klaavolantie 2, 04300 TUUSULA
p. 040 314 3470
itmuseo@ilmatorjuntamuseo.fi

Aukiolot ja lisätiedot: www.ilmatorjuntamuseo.fi

